

Риёзус солиҳийн шарҳи / Ҳаё ва унинг фазилати ҳамда у билан хулқланишга одатланмоққа тарғиб қилиш ҳақида / 55-ҳадис

55 - وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَدِيمٌ عَيْنَةُ بْنُ حِصْنٍ فَتَرَلَ عَلَى ابْنِ أَخِيهِ الْحَرِّ بْنِ قَيْسٍ، وَكَانَ مِنَ النَّفَرِ الَّذِينَ يُدْنِيْهِمْ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، وَكَانَ الْقُرَاءُ أَصْحَابَ جَمِيلِسِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَمُشَاوِرَتِهِ، كَهْوَلًا كَأُولَأَوْ شُبَّابًا، فَقَالَ عَيْنَةُ لِابْنِ أَخِيهِ: يَا ابْنَ أَخِيهِ؛ لَكَ وَجْهٌ عِنْدَ هَذَا الْأَمِيرِ فَاسْتَأْذِنْ لِي عَلَيْهِ، فَاسْتَأْذَنَ، فَأَذِنَ لَهُ عُمَرُ. فَلَمَّا دَخَلَ قَالَ: هَيْ يَا ابْنَ الْحَطَّابِ، فَوَاللَّهِ مَا تَعْطِينَا الْجُزْلَ، وَلَا تَحْكُمُ فِينَا بِالْعَدْلِ، فَغَضِبَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَتَّى هَمَّ أَنْ يُوقَعَ بِهِ. فَقَالَ لَهُ الْحَرِّ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؛ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ لِنَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: {خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ} [سورة الأعراف: 198] وَإِنَّ هَذَا مِنَ الْجَاهِلِينَ، وَاللَّهُمَّ مَا جَاءَوْهَا عُمَرُ حِينَ تَلَاهَا، وَكَانَ وَقَاتِلًا عِنْدَ كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ [4642].

55. Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинади:

«Уяйна ибн Ҳисн келиб, жияни Ҳурр ибн Қайснинг уйига тушди. У Умар ўзига яқин тутадиган кишилардан эди, чунки қорилар қари бўлсин, ёш бўлсин, Умарнинг мажлису машварат аъзолари эдилар. Уяйна жиянига: «Эй жиян, бу амирнинг олдига эътиборинг бор, ҳузурига мен учун изн сўраб берсанг?» деди. У Уяйна учун изн сўради. Умар унга изн берди. У унинг олдига кириб, «Хой Ибн Хаттоб! Аллоҳга қасамки, бизга тўкин-сочин қилиб бермаяпсан, орамизда адолат билан ҳукм қилмаяпсан!» деди. Умар ғазабланиб кетди, ҳатто унга хезланди ҳам. Шунда Ҳурр: «Эй мўминларнинг амири, Аллоҳ таоло Ўз Набийси соллаллоҳу алайҳи васалламга: «Кечиримли бўл, маъруфга буюр ва жоҳиллардан юз ўгир», деган.^[1] Бу ҳам жоҳиллардан-да», деди. Аллоҳга қасамки, у Умарга буни тиловат қилган пайт (Умар) бунга бепарво бўлмади. У Аллоҳнинг Китоби олдига такқа тўхтайдиган киши эди».

Ином Бухорий ривоятлари.

Шарҳ: Тафсиру Саълабийда келади.

Жаъфар Содиқ: «Қуръонда гўзал ахлоқни жамлаган **«Кечиримли бўл, маъруфга буюр ва жоҳиллардан юз ўғир»** оят каби бошқа бирор оят йўқдир», деб айтганлар.

Энг муҳим ахлоқлар уч турга бўлинади.

1. Ақлга оид. 2. Шаҳватга оид. 3. Фазабга оид.

Ҳар бир ахлоқнинг ўртачаси фазилатdir. Ақлники ҳикмат бўлиб, амру маъруф ва наҳий мункар шулар жумласидандир.

Шаҳватники иффат бўлиб, кечиримли бўлишдир.

Фазабники шиҷоат бўлиб, жоҳиллардан юз ўгиришдир.

Ушбу ҳадисда бир қанча фойдалар бор. Улардан:

- Одамларни ўз жойига ўтқизиш.
- Олим кишини ёши кичик бўлгани учун ҳақир санамаслик. Юқори мартаба илм ва тақвода бўлади. Фазл Аллоҳнинг қўлидадир, уни хоҳлаган кишисига беради.
- Тажрибалик арбоблар билан маслаҳат қилиш фазилати.
- Имом ва бошлиқ кишилар уламо ва зоҳидларни мажлисига жалб қилиши. Умар ибн Хаттоб камолот берилгани учун жоҳилларга аралашиб юрмадилар. Мажлислариға олим ва зоҳидларни тўпладилар.
- Фазабни ичга ютиш, сабр ва жоҳиллардан йироқ туриш.
- Аллоҳнинг китоби қаршисида тўхташ, гарчи нафсга ёқмаса ҳам.

[1] Аъроф сураси, 199-оят.

NUBUVVAT MARVARIDLARI